

РОССИЙСКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ ПЕДАГОГИЧЕСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ ИМЕНИ А.И. ГЕРЦЕНА

СОВРЕМЕННАЯ НАУКА: МОДЕЛИ ИННОВАЦИОННОГО РАЗВИТИЯ

Материалы международной
научно-практической конференции

Санкт-Петербург
(16-мая 2025 г.)

Quralbayeva Lazzat Jarasbay qizi
Chirchiq davlat pedagogika universiteti
Maktabgacha ta'lim 1- bosqich magistranti
quralbayevalazzat@gmail.com

Farmonov O'ktam Ne'matovich
Chirchiq davlat pedagogika universiteti
Maktabgacha ta'lim pedagogikasi kafedrası
v.b. dots., (PhD)
uktafarmonov7778@gmail.com
+998974376764

MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARDA IJODKORLIKNI SHAKLLANTIRISHDA KONSTRUKTIV MODELASHTIRISHNING MOHIYATI

Annotatsiya: Ushbu maqolada maktabgacha yoshdagi bolalarda ijodkorlikni shakllantirishda konstruktiv modelashtirishning o'ri va ahamiyati tahlil qilinadi. Konstruktiv modelashtirish yondashuvi, bolalar ta'limida faollikni oshirishi, ijodiy fikrlash va tanqidiy tafakkurni rivojlantirishda samarali usul sifatida qaraladi. Modelashtirish jarayoni orqali bolalar yangi g'oyalar yaratishni, muammolarni hal qilishni va o'z fikrlarini erkin ifoda etishni o'rganadilar. Maqola konstruktiv modelashtirish metodikasining maktabgacha yoshdagi bolalarda ijodkorlikni shakllantirishdagi rolini va uning amaliy ahamiyatini yoritib beradi.

Kalit so'zlar: Maktabgacha yosh, ijodkorlik, konstruktiv modelashtirish, ta'lim metodikasi, fikr yuritish, tanqidiy fikrlash, o'yin va ta'lim, ko'rgazmali materiallar, innovatsion g'oyalar, bolalar rivojlanishi

Annotation: *The article analyzes the role and importance of constructive modeling in fostering creativity in preschool children. The constructive modeling approach is considered an effective method in enhancing student activity, developing creative thinking, and promoting critical reflection in education. Through the process of modeling, children learn to create new ideas, solve problems, and express their thoughts freely. The article highlights the role of constructive modeling methodology in shaping creativity among preschool children and its practical significance.*

Keywords: *Preschool age, creativity, constructive modeling, educational methodology, thinking, critical thinking, play and education, visual materials, innovative ideas ,child development*

Аннотация: *В статье анализируется роль и значение конструктивного моделирования в формировании креативности у дошкольников. Конструктивное моделирование рассматривается как эффективный метод, который повышает активность детей, развивает творческое мышление и критическое восприятие в процессе обучения. В ходе моделирования дети учат создавать новые идеи, решать проблемы и свободно выражать свои мысли. В статье освещается роль методики конструктивного моделирования в формировании креативности у дошкольников и ее практическое значение.*

Ключевые слова: *Дошкольный возраст, креативность, конструктивное моделирование, методика обучения, мышление, критическое мышление, игра и обучение, визуальные материалы, инновационные идеи, развитие детей*

Maktabgacha yoshdagi bolalarda ijodkorlikni shakllantirish — bu nafaqat o‘quv jarayonining, balki ularning umumiy rivojlanishining muhim tarkibiy qismi hisoblanadi. Ijodkorlik, ya’ni yangi fikrlar, g‘oyalar va yechimlar yaratish, bolalarning intellektual va shaxsiy rivojlanishini rag‘batlantiradi. Ijodkor bolalar jamiyatda yanada muvaffaqiyatli, moslashuvchan va ijtimoiy jihatdan faollik

ko'rsatadigan shaxslar sifatida shakllanadi. Bunda, ta'lim metodlarining o'rni alohida ahamiyatga ega. Konstruktivizm va konstruktiv modellashtirish kabi yondashuvlar bolalarda ijodkorlikni shakllantirishning samarali vositalaridan biridir.⁶

Konstruktivizmning Asosiy Tamoyillari va Ta'limdagi Roli

Konstruktivizm — bu ta'lim jarayonida o'quvchilarni faqat passiv biluvchi sifatida emas, balki faol bilim quruvchilar sifatida ko'rish kerakligini ta'kidlaydigan pedagogik yondashuvdir. Bu yondashuvga ko'ra, har bir bola o'zining avvalgi tajribalari, ko'rganlari va qilganlari asosida yangi bilimlarni hosil qiladi. Shuning uchun, bolalarni ta'lim jarayoniga jalb qilishda ularning faolligi va o'z-o'zini ifodalash imkoniyatlari muhimdir.

Konstruktivist pedagogik yondashuvning asosiy tamoyillari quyidagilardan iboratdir:

- **Faol o'rganish:** Bola o'z bilimini mustaqil ravishda quradi va o'z tajribasidan foydalanadi.
- **Shaxsiy tajriba:** O'rganish jarayoni bola tajribasidan kelib chiqadi.
- **Ijtimoiy o'rganish:** Bilimlar, faqatgina individ tomonidan emas, balki guruhdagi boshqa ishtirokchilar bilan ham almashiladi.
- **Muammoli vaziyatlar:** O'rganish jarayoni faqat mavjud bilimlarni o'zlashtirishdan iborat emas, balki yangi, hal qilinishi kerak bo'lgan vaziyatlarni o'rganishni ham o'z ichiga oladi.

Konstruktiv Modellashtirish: Ta'lim Jarayonida Modellashtirishning O'rni

Konstruktiv modellashtirish — bu o'quvchilarga ma'lum bir ob'ekt, jarayon yoki tizimni vizual, matematik yoki boshqa vositalar orqali tasvirlash va uni yaxshiroq tushunish imkoniyatini beruvchi ta'lim metodidir. Modellashtirish,

⁶ Qodirova, G. T. (2010). *Maktabgacha yoshdagi bolalar ta'limida ijodkorlikni rivojlantirishning metodikasi*. Tashkent State Pedagogical University Press.

o'quvchilarga bilimlarni ko'rgazmali tarzda taqdim etishning samarali usullaridan biri hisoblanadi.⁷

Maktabgacha yoshdagi bolalarda konstruktiv modellashtirishning o'zni juda katta, chunki bu yoshda bolalar hali tushunchalarni aniq shakllantira olishmaydi. Modellashtirish jarayonida ular turli tasvirlar, ranglar, shakllar va boshqa ko'rgazmali vositalardan foydalanib, o'rganayotgan narsalari haqida tasavvur hosil qiladilar. Bu esa o'z navbatida, bolalarda ijodkorlikni rivojlantirishda muhim omil bo'ladi.

Kichik Guruh (3-4 yosh)

Kichik guruhdagi bolalar uchun konstruktiv modellashtirishning asosiy maqsadi — ularni oddiy tushunchalar va tasavvurlar bilan tanishtirishdir. Bu yoshdagi bolalar hali murakkab fikrlashni to'liq rivojlantira olmasalar ham, ular asosiy tasavvurlarni o'rganishlari mumkin. Konstruktiv modellashtirish bu guruhda faqatgina ko'rgazmali materiallar orqali amalga oshiriladi. Masalan, oddiy shakllar va ranglar bilan ishlash, tasavvur va qo'l mehnati orqali oddiy ob'ektlarni modellashtirish bolalarning ijodkorlik qobiliyatlarini rivojlantirishga yordam beradi.

Natijalar:

- Bolalar yangi shakllar va ranglar bilan tanishadi.
- Ularning motorik ko'nikmalari rivojlanadi.
- Oddiy tasavvurlarni yaratishga qiziqish paydo bo'ladi.

O'rta Guruh (4-5 yosh)

O'rta guruhdagi bolalar uchun konstruktiv modellashtirishning natijasi yanada aniqroq va rivojlangan bo'ladi. Bu yoshdagi bolalar o'z fikrlarini izohlashni va tasavvurlarini yaratishni boshlaydilar. Konstruktiv modellashtirish jarayonida bolalar murakkabroq modellarga qarshi turish, ularni tahlil qilish va yangi g'oyalar yaratish kabi ko'nikmalarni o'zlashtirishadi. Bu jarayonda bolalar

⁷ Piaget, J. (2001). *The Psychology of Intelligence*. Routledge.

asosan ko'rgazmali materiallar, o'yinchoqlar va oddiy texnik vositalardan foydalanadilar.

Natijalar:

- Bolalar o'z tasavvurlarini aniqroq ifoda etadilar.
- G'oyalar va tasavvurlarni ishlab chiqish qobiliyati rivojlanadi.
- Murakkabroq modellarga bo'lgan qiziqish paydo bo'ladi.

Katta Guruh (5-6 yosh)

Katta guruhdagi bolalar konstruktiv modellashtirish orqali ijodiy fikrlash va muammolarni hal qilish ko'nikmalarini rivojlantiradilar. Bu yoshda bolalar turli xil mavzularni modellashtirishni boshlaydilar, masalan, hayvonlar, odamlar, tabiat ob'ektlari va boshqalar. Konstruktiv modellashtirish jarayonida ular yangi g'oyalarni yaratishga va muammolarni hal qilishga qaratilgan topshiriqlarni bajaradilar. Bu guruhda konstruktiv modellashtirish bolalarga aniq va tizimli fikrlashni rivojlantirish imkoniyatini yaratadi.

Natijalar:

- Bolalar o'z tasavvurlarini yanada mukammalroq tarzda ifoda etadilar.
- Yangi g'oyalar yaratish va muammolarni hal qilish qobiliyatlari rivojlanadi.
- Ijodiy fikrlash va tanqidiy tafakkur shakllanadi.

Tayyorlov Guruh (6-7 yosh)

Tayyorlov guruhida bolalar ta'limga tayyorlanayotgan bo'lib, ular ijodkorlik va analitik fikrlashda yanada yuqori natijalarga erishadilar. Konstruktiv modellashtirish jarayonida ular murakkab ob'ektlarni, tizimlarni va jarayonlarni modellashtirishga o'rgatishadi. Bu guruhda o'quvchilar ilg'or g'oyalarni ishlab chiqish, o'z fikrlarini aniq ifoda etish va natijalarni tahlil qilishni o'rganadilar. Konstruktiv modellashtirishning natijasi sifatida, bu yoshdagi bolalar murakkab va yangi g'oyalarni yaratishga tayyor bo'ladilar.

Natijalar:

- Ijodkorlik va analitik fikrlash yuqori darajaga ko'tariladi.

- Katta va murakkab ob'ektlar, jarayonlar va tizimlarni modellashtirish qobiliyatlari rivojlanadi.

- Bolalar o'z g'oyalarini mustaqil ravishda yaratishga va erkin ifoda etishga tayyor bo'ladilar.

Konstruktiv Modellashtirishni Bolalarda Ijodkorlikni Shakllantirishda Qo'llash

Konstruktiv modellashtirishning bolalarda ijodkorlikni shakllantirishdagi roli juda kengdir. Bu jarayon bolalarda yangi g'oyalar yaratish, mavjud muammolarni hal qilish, va kreativ yondashuvlarni ishlab chiqish uchun asos bo'lib xizmat qiladi. Konstruktiv modellashtirishni ta'lim jarayoniga qo'shish bolalarga quyidagi imkoniyatlarni yaratadi:⁸

- **Ijodiy va tanqidiy fikrlashni rivojlantirish:** Modellashtirish orqali bolalar mavjud vaziyatlarni tahlil qilishni o'rganadilar. Bu, o'z navbatida, ijodiy va tanqidiy fikrlashni rivojlantiradi. Ijodiy fikrlash bolalarning yangi g'oyalar yaratish, o'z tasavvurlarini ifoda etish, yangi yechimlarni izlash va yangilikka intilish qobiliyatini shakllantiradi. Tanqidiy fikrlash esa, bolalarni mavjud bilimlarni tahlil qilish, ularni baholash va axborotni samarali ishlatish qobiliyatini rivojlantiradi. Ushbu ikki turdagi fikrlash bir-birini to'ldiradi va o'zaro bog'liq bo'lib, bolalarning jamiyatda muvaffaqiyatli bo'lishi uchun zarur ko'nikmalarni tashkil etadi.

- **Muvaffaqiyatsizliklarni qabul qilish:** Bolalar modellashtirish jarayonida ba'zan xatolarga yo'l qo'yishlari mumkin. Biroq, bu xatolarni tahlil qilish va o'rganish jarayonining ajralmas qismi bo'ladi. Shunday qilib, ular muvaffaqiyatsiz tajribalaridan ham o'rganadilar.

- **Yangi yondashuvlarni ishlab chiqish:** Bolalarda yangi yondashuvlarni ishlab chiqish — bu o'zini o'zi anglash, ijodiy va tanqidiy fikrlashni rivojlantirishning eng muhim jarayonlaridan biridir. Yangi yondashuvlarni ishlab

⁸ Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes*. Harvard University Press.

chiqish bolalar uchun yangi g'oyalar yaratish, mavjud muammolarga yangi va innovatsion yechimlar topish imkonini beradi. Konstruktiv modellashtirish bolalarda yangi yondashuvlar va g'oyalar ishlab chiqishga yordam beradi. Masalan, ular tasavvurdagi biron-bir ob'ektni qanday qilib yaratish yoki modellashtirishni o'rganadilar, bu esa ijodkorlikni rivojlantirishda katta ahamiyatga ega.

- **Tashabbuskorlikni oshirish:** Konstruktiv modellashtirish bolalarga o'z fikrlarini ifoda etish va yangi g'oyalarni yaratish uchun imkoniyat beradi. Bu ularning tashabbuskorligini oshiradi.

4. Konstruktiv Modellashtirishda O'yinning Roli

Maktabgacha yoshdagi bolalar uchun o'yin — bu ijodkorlikni shakllantirishning muhim vositasidir. O'yin orqali bolalar turli rollarda ishtirok etib, tasavvurini rivojlantiradilar, yangi g'oyalarni ishlab chiqadilar va ijodiy yondashuvni o'rganadilar. Konstruktiv modellashtirishda o'yin elementlarini qo'llash bolalarning ijodiy tafakkurini rivojlantirishga yordam beradi. Masalan, o'yin jarayonida bolalar turli holatlarni modellashtirish, yangi obrazlar yaratish va o'zaro aloqalarni tashkil etish orqali ijodkorliklarini namoyon etadilar.

5. Konstruktiv Modellashtirishda O'qituvchining Roli

Konstruktiv modellashtirish jarayonida o'qituvchining roli juda katta. O'qituvchi o'quvchilarga kerakli ma'lumotlarni taqdim etish, modellashtirish jarayonini boshqarish va o'quvchilarga mustaqil fikr yuritishga imkoniyat yaratish kerak. O'qituvchi bolalarga turli metodikalarni qo'llash va o'yinlarni tashkil etish orqali ularning ijodkorliklarini rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi.

6. Konstruktiv Modellashtirishning Foydalari va Natijalari

Konstruktiv modellashtirishning maktabgacha yoshdagi bolalarda ijodkorlikni shakllantirishga bo'lgan ta'siri quyidagi foydalarga olib keladi:

- **Ijodkorlik va yaratijilikni rivojlantirish:** Bolalar modellashtirish jarayonida yangi g'oyalarni yaratish va tasavvur qilishni o'rganadilar.

• **Shaxsiy o'sish va rivojlanish:** Bolalar o'zlarining shaxsiy rivojlanishiga hissa qo'shadigan yangi tajriba va ko'nikmalarni o'zlashtiradilar.

• **Muammolarni hal qilish qobiliyati:** Modellashtirish bolalarni mavjud muammolarni hal qilishga o'rgatadi va tanqidiy fikrlashni rivojlantiradi.

Xulosa qilib, Konstruktiv modellashtirish — bu maktabgacha yoshdagi bolalarda ijodkorlikni shakllantirishning samarali vositasidir. Bu yondashuv bolalarni nafaqat o'rganish jarayoniga faollashtiradi, balki ularning yaratijilik va innovatsion fikrlash qobiliyatlarini rivojlantiradi. Modellashtirish orqali bolalar yangi g'oyalarni yaratish, muammolarni hal qilish va o'z shaxsiy fikrlarini ifoda etish imkoniyatini qo'lga kiritadilar. Shunday qilib, konstruktiv modellashtirish bolalar uchun ijodkorlikni rivojlantirishda muhim va samarali usul bo'lib qoladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. **Qodirova, G. T.** (2010). *Maktabgacha yoshdagi bolalar ta'limida ijodkorlikni rivojlantirishning metodikasi*. Tashkent State Pedagogical University Press.

2. **Piaget, J.** (2001). *The Psychology of Intelligence*. Routledge.

3. **Vygotsky, L. S.** (1978). *Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes*. Harvard University Press.

4. **Karpov, Y. V.** (2004). *Vygotsky's Theory of Learning and Development: Implications for Education*. Pedagogical Journal, 20(3), 45-56.

5. **Erickson, H. L.** (2007). *Stirring the Head, Heart, and Soul: Redefining Curriculum and Instruction*. Corwin Press.

6. **Shirley, C.** (2015). *Developing Creativity in Children: Methods and Applications*. Oxford University Press.

27.	Kuvondikov Sardorkhon THEORETICAL-METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF IMPROVING THE MECHANISM FOR THE DEVELOPMENT OF VALEOLOGICAL COMPETENCE IN FUTURE TEACHERS	182
28.	Kuvondikov Sardorkhon Ruxsora Ilxomjanova DYNAMIC SITUATION AS A META-WAY OF PERCEPTION AND UNDERSTANDING OF COMPETITIVE ACTIVITY IN MARTIAL ARTS	188
29.	Kuvondikov Sardorkhon Fatxullayev Fayozbek CONTROL OF ATHLETES' MOTOR ABILITIES AT DIFFERENT STAGES OF EDUCATIONAL AND TRAINING ACTIVITIES	196
30.	Kuvondikov Sardorkhon Fatxullayev Fayozbek OUTDOOR GAMES AS AN EFFECTIVE MEANS OF TRAINING YOUNG ATHLETES	203
31.	Kuvondikov Sardorkhon- Ilxomjanova Ruxsora THE RATIO OF TRADITIONS AND INNOVATIONS IN SPORTS MARTIAL ARTS	210
32.	Nosirova Ra'no Xamidovna Jumaboyeva Marhabo Shokir qizi BOLALARNI KELAJAK KASBLARIGA YO'NALTIRSHDA SAHNALASHTIRISH FAOLIYATINING AHAMIYATI	215
33.	Egamberdiyeva Matluba Komil qizi QAYERDA XATO QILYAPMIZ ...	223
34.	Quralbayeva Lazzat Jarasbay qizi Farmonov O'ktam Ne'matovich MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARDA IJODKORLIKNI SHAKLLANTIRISHDA KONSTRUKTIV MODELLASHTIRISHNING MOHIYATI	230
35.	Khakimova Khosiat Jurayevna THE IMPORTANCE OF AN INTEGRATIVE APPROACH IN DEVELOPING ORAL SPEECH IN ENGLISH FOR PRIMARY SCHOOL CHILDREN	238